

Nr 8

Lagutskottets betänkande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1973: 14 med förslag till lag om ändring av skadeståndslivräntor m.m., jämte motion.

Genom en den 19 januari 1973 dagtecknad proposition, 1973: 14, har Kungl. Maj:t, under återopande av utdrag av statsrådsprotokollet över justitieärenden för den 8 december 1972 och den 19 januari 1973 samt lagrådets protokoll den 18 januari 1973 föreslagit riksdagen att antaga de vid propositionen fogade förslagen till

- 1) lag om ändring av skadeståndslivräntor,
- 2) lag om tillägg till vissa ansvarslivräntor,
- 3) lag om ändring i skadeståndslagen (1972: 207),
- 4) lag om ändring i lagen (1967: 663) om tillägg till vissa trafiklivräntor,
- 5) lag om ändring i förordningen (1967: 666) om tillägg till vissa trafiklivräntor, som utgår av statsmedel, m. m.

Propositionens huvudsakliga innehåll

Genom propositionen läggs fram förslag till lag om ändring av skadeståndslivräntor. Lagen avses reglera värdesäkringen av alla livräntor på grund av skadehändelser efter utgången av år 1973. Livräntorna anpassas inom vissa gränser till penningvärdets förändringar genom höjning eller sänkning i anslutning till basbeloppet enligt lagen om allmän försäkring. Värdesäkringen blir en del av skadeståndsskyldigheten, och i skadeståndslagen införs en erinran om den nya lagen.

Förslaget innebär också värdesäkring av vissa skadeståndslivräntor som utgår på grund av händelser före utgången av år 1973. En lag om tillägg till vissa ansvarslivräntor föreslås gälla livräntor av detta slag som utgår på grund av ansvarsförsäkring. Efter mönster av lagen (1967: 663) om tillägg till vissa trafiklivräntor skall ansvarslivräntorna räknas upp till dagens penningvärde och i fortsättningen inom vissa gränser anpassas till basbeloppets höjning genom indextillägg.

Vissa ändringar föreslås vidare i lagen om tillägg till vissa trafiklivräntor och förordningen (1967: 666) om tillägg till vissa trafiklivräntor, som utgår av statsmedel, m. m. Dessa författningar ersätts för framtiden av den nya lagen om ändring av skadeståndslivräntor och begränsas därför till livräntor på grund av skadehändelser före utgången av år 1973. Vidare utvidgas möjligheterna att värdesäkra trafiklivräntor på grund av skadehändelser utomlands.

Lagstiftningen föreslås träda i kraft den 1 januari 1974.

1 Förslag till

Lag om ändring av skadeståndslivräntor

Härigenom förordnas som följer.

1 § Livränta, som genom dom eller avtal fastställts att utgå till fullgörande av skadeståndsskyldighet på grund av händelse som inträffat efter utgången av år 1973, skall ändras i anslutning till basbeloppet enligt lagen (1962: 381) om allmän försäkring.

2 § Ändring sker första gången den 1 januari året närmast efter det år då basbeloppet för december månad med minst fem procent över- eller underskridit basbeloppet för december 1973.

Ändring skall ånyo ske varje år den 1 januari, om basbeloppet för december månad närmast föregående år över- eller underskridit det basbelopp som legat till grund för senaste ändring med minst fem procent eller det lägre eller högre procenttal som efter ökning eller minskning enligt 4 § uppgår till minst fem.

Ändring avser alla livräntor som fastställts före den dag då ändringen skall ske samt livräntor som genom dom fastställts senare, om första domstols dom i målet meddelats före nämnda dag.

3 § Ändring sker med det procenttal med vilket basbeloppet ändrats eller det högre eller lägre procenttal som följer av 4 §. Ändringen får dock ej överstiga fem procent för år, räknat från den 1 januari 1974 eller, vid tillämpning av 2 § andra stycket, från den dag då ändring senast skedde.

Uppkommer vid beräkning av det procenttal med vilket ändring skall ske brutet tal, avrundas det till närmast lägre hela tal. Procenttalet fastställs av Konungen eller myndighet som Konungen bestämmer.

4 § Vid tillämpning av 2 § andra stycket och 3 § första stycket första punkten skall det procenttal varmed basbeloppet ändrats ökas eller minskas med sådant procenttal som på grund av 3 § första stycket andra punkten eller andra stycket första punkten icke beaktats vid tidigare ändring. Procenttalen beräknas med två decimaler.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1974.

2 Förslag till

Lag om tillägg till vissa ansvarslivräntor

Härigenom förordnas som följer.

1 § Tillägg enligt denna lag utgår till livränta som utges på grund av ansvarsförsäkring hos svenskt försäkringsbolag eller utländskt försäkringsbolag med koncession i Sverige, om den händelse som föranlett livräntan inträffat före utgången av år 1973.

Lagen gäller ej livränta på vilken lagen (1967: 663) om tillägg till vissa trafiklivräntor, förordningen (1967: 666) om tillägg till vissa trafiklivräntor, som utgår av statsmedel, m. m. eller kungörelsen (1971: 14) om tillägg till vissa statliga skadelivräntor, m. m. är tillämplig, ej heller livränta till följd av skada som uppkommit utomlands, om icke livräntetagaren vid tiden för den händelse som föranlett livräntan var svensk medborgare eller utlänning med hemvist i Sverige.

2 § Tillägg utgår i form av allmänt tillägg och indextillägg.

3 § Tillägg enligt denna lag tillkommer livräntetagaren som en särskild förmån utöver det skadestånd som försäkringen har att täcka och utgår även om därigenom det belopp överskrides till vilket försäkringsgivarens ansvar är begränsat på grund av försäkringsavtalet.

4 § Allmänt tillägg till livränta, som fastställts före utgången av år 1971, utgår enligt en procentsats som utgör, om livräntan fastställts

år 1939 eller tidigare, trehundrajugofem procent,

år 1940, tvåhundra sextiofem procent,

år 1941, tvåhundra tjugoprocent,

åren 1942—1947, etthundra nittio procent,

åren 1948—1950, etthundra sextio procent,

år 1951, etthundra trettio procent,

åren 1952—1955, etthundra tio procent,

år 1956 eller 1957, nittio procent,

år 1958 eller 1959, sjuttiofem procent,

år 1960 eller 1961, sextiofem procent,

år 1962 eller 1963, femtiofem procent,

år 1964, femtio procent,

år 1965, fyrtio procent,

år 1966, trettiofem procent,

år 1967 eller 1968, tjugofem procent,

år 1969, tjugo procent,

år 1970, femton procent,

år 1971, fem procent.

5 § Indextillägg enligt denna lag utgår från och med den 1 januari året närmast efter det år då basbeloppet enligt lagen (1962: 381) om allmän försäkring för december månad med minst fem procent överskridit basbeloppet för december 1972. Ytterligare indextillägg utgår varje år från och med den 1 januari, om basbeloppet för december månad närmast föregående år överskridit det basbelopp som legat till grund för

senaste indextillägg med minst fem procent eller det lägre procenttal som efter ökning enligt 7 § uppgår till minst fem.

Indextillägg utgår endast till livränta som fastställts före den dag från och med vilken tillägg skall räknas.

6 § Indextillägg utgår med det procenttal med vilket basbeloppet ökat eller det högre procenttal som följer av 7 §. Tillägget får dock ej överstiga fem procent för år, räknat från den 1 januari 1973 eller, vid tillämpning av 5 § första stycket andra punkten, från den dag då senaste indextillägg började utgå.

Uppkommer vid beräkning av det procenttal med vilket indextillägg skall utgå brutet tal, avrundas det till närmast lägre hela tal. Procenttalet fastställs av Konungen eller myndighet som Konungen bestämmer.

7 § Vid tillämpning av 5 § första stycket andra punkten och 6 § första stycket första punkten skall det procenttal varmed basbeloppet förändrats ökas med sådant procenttal som på grund av 6 § första stycket andra punkten eller andra stycket första punkten icke beaktats vid fastställande av tidigare indextillägg. Procenttalen beräknas med två decimaler.

8 § Allmänt tillägg beräknas på livräntans belopp. Indextillägg beräknas på livräntans belopp ökat med tillägg enligt denna lag.

9 § Ändras livräntans belopp i enlighet med vad som bestämts vid dess fastställande, ökas eller minskas tillägg i motsvarande mån.

10 § Tillägg utges av den försäkringsinrättning som förvaltar livräntan. Ansvar för tillägget säkerställs i den ordning som gäller för livräntan enligt lagen (1948: 433) om försäkringsrörelse eller, om tillägget utges av riksförsäkringsverket, enligt motsvarande bestämmelser för verket.

11 § Fordran hos försäkringsinrättning på tillägg enligt denna lag får ej utmätas.

Bestämmelsen i första stycket hindrar ej utmätning av livräntebelopp enligt vad som föreskrives i utsökningslagen (1877: 31 s. 1).

12 § Närmare bestämmelser för tillämpningen av denna lag meddelas av Konungen eller myndighet som Konungen bestämmer.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1974.

3 Förslag till

Lag om ändring i skadeståndslagen (1972: 207)

Härigenom förordnas, att i skadeståndslagen (1972: 207) skall införas en ny paragraf, 5 kap. 9 §, av nedan angivna lydelse.

5 KAP.

9 § Om ändring av skadeståndslivränta med anledning av förändringar i penningvärdet gäller särskilda föreskrifter.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1974.

4 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1967: 663) om tillägg till vissa trafiklivräntor

Härigenom förordnas, att 1, 4, 9 och 16 §§ lagen (1967: 663) om tillägg till vissa trafiklivräntor skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §

Tillägg enligt denna lag utgår till livränta som utges enligt lagen den 10 maj 1929 (nr 77) om trafikförsäkring å motorfordon eller på grund av annan försäkring mot ansvar för skada i följd av trafik med motorfordon som avses i 2 § nämnda lag (trafiklivränta).

Lagen gäller ej trafiklivränta till följd av skada som uppkommit utomlands och ej heller livränta på grund av försäkring på staten tillhörigt motorfordon eller motorfordon som användes uteslutande inom järnvägs- eller fabriksområde eller inhägnat tävlingsområde eller annat sådant inhägnat område.

Tillägg enligt denna lag utgår till livränta som utges enligt lagen den 10 maj 1929 (nr 77) om trafikförsäkring å motorfordon eller på grund av annan försäkring mot ansvar för skada i följd av trafik med motorfordon som avses i 2 § nämnda lag (trafiklivränta), om den händelse som föranlett livräntan inträffat före utgången av år 1973.

Lagen gäller ej trafiklivränta till följd av skada som uppkommit utomlands, om icke livräntetagaren vid tiden för den händelse som föranlett livräntan var svensk medborgare eller utlänning med hemvist i Sverige. Lagen gäller ej heller livränta på grund av försäkring på staten tillhörigt motorfordon eller motorfordon som användes uteslutande inom järnvägs- eller fabriksområde eller inhägnat tävlingsområde eller annat sådant inhägnat område.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 §

Allmänt tillägg till trafiklivränta, som fastställts före utgången av år 1965, utgår enligt en procentsats som utgör, om livräntan fastställts

år 1939 eller tidigare, tvåhundra-tjugofem procent,
 år 1940, etthundrasjuttiofem procent,
 år 1941, etthundrafyrtio procent,
 åren 1942—1947, etthundratjugo procent,
 åren 1948—1950, etthundra procent,
 år 1951, sjuttio procent,
 åren 1952—1955, femtiofem procent,
 år 1956 eller 1957, fyrtio procent,
 år 1958 eller 1959, trettio procent,
 år 1960 eller 1961, tjugofem procent,
 år 1962 eller 1963, femton procent,
 år 1964, tio procent,
 år 1965, fem procent.

Allmänt tillägg till trafiklivränta, som fastställts före utgången av år 1965 *till följd av skada som uppkommit i Sverige*, utgår enligt en procentsats som utgör, om livräntan fastställts

år 1939 eller tidigare, tvåhundra-tjugofem procent,
 år 1940, etthundrasjuttiofem procent,
 år 1941, etthundrafyrtio procent,
 åren 1942—1947, etthundratjugo procent,
 åren 1948—1950, etthundra procent,
 år 1951, sjuttio procent,
 åren 1952—1955, femtiofem procent,
 år 1956 eller 1957, fyrtio procent,
 år 1958 eller 1959, trettio procent,
 år 1960 eller 1961, tjugofem procent,
 år 1962 eller 1963, femton procent,
 år 1964, tio procent,
 år 1965, fem procent.

Allmänt tillägg till trafiklivränta, som fastställts före utgången av år 1971 till följd av skada som uppkommit utomlands, utgår enligt de procentsatser som anges i 4 § lagen (1973: 000) om tillägg till vissa ansvarslivräntor.

9 §

Indextillägg till trafiklivränta utgår från och med den 1 januari det år, då basbeloppet enligt lagen den 25 maj 1962 (nr 381) om allmän försäkring för januari månad med minst fem procent överskrider basbeloppet för januari 1967. Ytterligare indextillägg utgår från och med den 1 januari varje år basbeloppet för *januari månad* med minst fem procent *överskrider* det basbelopp som ligger till grund för senaste indextillägg.

Indextillägg till trafiklivränta utgår från och med den 1 januari det år, då basbeloppet enligt lagen den 25 maj 1962 (nr 381) om allmän försäkring för januari månad med minst fem procent överskrider basbeloppet för januari 1967. Ytterligare indextillägg utgår från och med den 1 januari varje år basbeloppet för *december månad* *närmast föregående* år med minst fem procent *överskridit* det basbelopp som ligger till grund för senaste indextillägg.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

I fråga om trafiklivränta, som fastställs efter det att indextillägg till tidigare fastställda livräntor börjat utgå enligt första stycket, utgår indextillägg från och med den dag närmast efter livräntans fastställande då ytterligare indextillägg till de tidigare fastställda livräntorna börjar utgå.

Indextillägg utgår med det procenttal med vilket basbeloppet ökat. Brutet procenttal avrundas till närmast lägre hela procenttal. Det procenttal med vilket indextillägg skall utgå fastställs av Konungen eller myndighet som Konungen bestämmer.

16 §

Fordran hos försäkringsinrättning på tillägg enligt denna lag får ej utmätas.

Bestämmelsen i första stycket hindrar ej utmätning av livräntebelopp enligt vad som föreskrives i utskökningslagen (1877: 31 s. 1).

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1974.

Indextillägg till trafiklivränta till följd av skada som uppkommit utomlands utgår tidigast från och med den 1 januari 1974.

5 Förslag till

Lag om ändring i förordningen (1967: 666) om tillägg till vissa trafiklivräntor, som utgår av statsmedel, m. m.

Härigenom förordnas, att 1 och 6 §§ förordningen (1967: 666) om tillägg till vissa trafiklivräntor, som utgår av statsmedel, m. m., skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

1 §

Tillägg enligt denna förordning utgår till livränta som i anledning av skada, vilken uppkommit *här i landet* till följd av trafik med motorfordon, utges av statsmedel eller på grund av en av staten tagen ansvarighetsförsäkring (trafiklivränta). Med motorfordon förstås därvid sådant fordon som avses i 2 § lagen den 10 maj 1929 (nr 77) om trafikförsäkring å motorfordon.

Tillägg enligt denna förordning utgår till livränta som i anledning av skada, vilken uppkommit till följd av trafik med motorfordon, utges av statsmedel eller på grund av en av staten tagen ansvarighetsförsäkring (trafiklivränta), *om den händelse som föranlett livräntan inträffat före utgången av år 1973. Har skadan uppkommit utomlands, utgår dock tillägg endast om livräntetagaren vid tiden för den händelse som föranlett livräntan var svensk medborgare eller utlänning med hemvist i Sverige.* Med motorfordon förstås

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

vid tillämpning av denna förordning sådant fordon som avses i 2 § lagen den 10 maj 1929 (nr 77) om trafikförsäkring å motorfordon.

6 §

Fordran hos staten eller försäkringsinrättning på tillägg enligt denna förordning får ej utmätas.

Bestämmelsen i första stycket hindrar ej utmätning av livräntebelopp enligt vad som föreskrives i utsökningslagen (1877: 31 s. 1).

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1974.

Indextillägg till trafiklivränta till följd av skada som uppkommit utomlands utgår tidigast från och med den 1 januari 1974.

Motionen

I motionen 1973: 1586 av herr Petersson i Röstånga (fp) och fröken Bergström (fp) hemställs att riksdagen vid behandlingen av förevarande proposition beslutar ålägga även juridiska personer som saknar ansvarsförsäkring att värdesäkra skadeståndslivräntor efter de grunder som enligt den föreslagna lagstiftningen avses gälla för de äldre ansvarslivräntorna.

Till stöd för yrkandet anför motionärerna att den föreslagna lagen om tillägg till vissa äldre ansvarslivräntor enligt deras mening bör kompletteras så att den kommer att omfatta även livräntor som utges av juridiska personer som uppträder som självförsäkrare, dvs. rättssubjekt som med hänsyn till riskutjämningen inom den egna verksamheten funnit det förenligt med sina ekonomiska intressen att inte teckna ansvarsförsäkring.

Motionärerna hänvisar till att skadeståndskommittén uttalade, att en skadelidande inte bör försättas i en sämre situation därför att den skadeståndsskyldige uppträder som självförsäkrare än om försäkring tecknats i sedvanlig omfattning och att det från denna synpunkt är angeläget att också livräntor som självförsäkrare utger värdesäkras. Motionärerna förklarar att de delar kommitténs uppfattning. Motionärerna pekar därefter på att såväl kommittén som föredragande statsrådet emellertid inte föreslagit någon i lag stadgad skyldighet för självförsäkrare att värdesäkra skadeståndslivräntor utan i stället ansett att man får lita till att dessa frivilligt åtar sig att värdesäkra livräntorna

efter de grunder som enligt den nya lagstiftningen avses gälla för äldre skadeståndslivräntor som utgår på grund av ansvarsförsäkring.

Enligt motionärernas mening är frivilliglinjen inte helt tillfredsställande. Man har då ingen garanti för att samtliga livräntebetalare följer reglerna om värdesäkring. För att undanröja tveksamhet på denna punkt bör därför lagstiftningen kompletteras på det sätt som motionärerna föreslagit. Erforderlig lagtext torde få utarbetas av vederbörande utskott.

Fråga om värdesäkring av äldre skadeståndslivräntor, som utges av s. k. självförsäkrare.

Rubricerad fråga har som motionärerna påtalar behandlats av skadeståndskommittén som funnit att värdesäkringsreformen inte borde omfatta andra äldre skadeståndslivräntor än sådana som utges på grund av ansvarsförsäkring. En redogörelse för kommitténs bedömanden finns i propositionen s. 28.

Vid remissbehandlingen hävdade LO och TCO att även livräntor som utges av självförsäkrare bör värdesäkras (propositionen s. 92—93).

Föredragande statsrådet Carl Lidbom uttalar i propositionen (s. 50) att han på angivna skäl inte är beredd att lägga fram förslag om värdesäkring även av sådana äldre skadeståndslivräntor som inte utgår ur ansvarsförsäkring.

Utskottet

Vid personskada fastställs skadestånd för framtida inkomstförlust oftast i form av livränta. Samma ersättningsform kommer regelmässigt till användning beträffande skadestånd till efterlevande för förlust av underhåll. Det finns inte några allmänna bestämmelser om att sådan livränta skall följa penningvärdets förändringar. Endast vissa skadeståndslivräntor är f. n. värdesäkrade, nämligen trafiklivräntor och livräntor som utges av statsmedel.

Genom propositionen läggs fram förslag till *lag om ändring av skadeståndslivräntor*. Till grund för förslaget ligger ett av skadeståndskommittén år 1972 avgivet betänkande (SOU 1972: 12) "Skadestånd IV. Värdesäkring av skadeståndslivräntor". Förslaget innebär att alla livräntor, som utgår till fullgörande av skadeståndsskyldighet på grund av händelse som inträffat efter utgången av år 1973, skall under sin löptid anpassas till förändringarna i penningvärdet. Regleringen är generell och omfattar följaktligen även trafiklivräntor och livräntor som utgår av statsmedel. Nuvarande lagstiftning om värdesäkring av dessa livräntor kommer således att gälla bara äldre livräntor och så småningom helt förlora sin betydelse.

Livräntorna anpassas i den nya lagen till penningvärdets förändringar genom höjning eller sänkning i anslutning till basbeloppet enligt lagen om allmän försäkring. Varje ändring av basbeloppet får dock inte inverka på livräntorna. Ändringstillfällena har sålunda begränsats till högst en gång per år och ändringen har gjorts beroende av att basbeloppet, sedan senaste ändringen gjordes, har höjts eller sänkts med minst fem procent. Av försäkringsmässiga skäl har den årliga förändringen av livräntan maximerats till fem procent. Denna maximering innebär att en höjning av basbeloppet med mer än fem procent under ett år inte slår igenom fullt ut i höjning av livräntorna. Överskjutande procenttal kan dock balanseras och tas i beaktande vid påföljande års jämförelsetillfälle. Till skillnad från redan existerande reglering, enligt vilken värdesäkringstilläggen utgör en särskild förmån vid sidan av skadeståndet, blir värdesäkringen enligt den nya lagen en del av skadeståndsskyldigheten. I propositionen föreslås att i *skadeståndslagen* införs en erinran om den nya lagen.

I propositionen läggs också fram förslag om värdesäkring av vissa skadeståndslivräntor som utgår på grund av skadehändelser före utgången av år 1973. En *lag om tillägg till vissa ansvarslivräntor* föreslås gälla livräntor av detta slag som utgår på grund av ansvarsförsäkring. Däremot omfattar inflationsgarantin inte sådana äldre livräntor som utges av de skadeståndsskyldiga själva. Efter mönster av lagen (1967: 663) om tillägg till vissa trafiklivräntor skall ansvarslivräntorna genom ett allmänt tillägg räknas upp till dagens penningvärde och i fortsättningen inom vissa gränser anpassas till basbeloppets höjning genom indextillägg.

Slutligen föreslås vissa ändringar i *lagen om tillägg till vissa trafiklivräntor* och *förordningen om tillägg till vissa trafiklivräntor, som utgår av statsmedel m. m.* Såsom utskottet redan påpekat begränsas dessa författningar för framtiden till livräntor på grund av skadehändelser före utgången av år 1973. Vidare utvidgas möjligheterna att värdesäkra trafiklivräntor på grund av skadehändelser utomlands.

Lagstiftningen föreslås träda i kraft den 1 januari 1974.

Utskottet vill till en början understryka att den nu föreslagna lagstiftningen utgör en angelägen reform. Till följd av att penningvärdet minskat år från år har realvärdet av de periodiskt utfallande, till bestämda belopp fastställda livräntorna sjunkit. Syftet med livräntorna, nämligen att ersätta den skadelidande för framtida inkomstförlust, har på grund härav endast delvis kunnat uppnås. Utskottet hälsar därför med tillfredsställelse att skadeståndslivräntorna nu kan för framtiden beredas ett inflationsskydd motsvarande det som bl. a. periodiska förmåner i form av folkpension, yrkesskadelivränta och familjerättsliga underhållsbidrag redan har. Mot den föreslagna lagtexten har utskottet

inget att erinra. Utskottet tillstyrker därför att riksdagen för sin del antar förslaget till lag om ändring av skadeståndslivräntor.

När det gäller de *äldre livräntorna*, dvs. livräntor som utgår på grund av skadehändelser som inträffat före utgången av år 1973 föreslås, såsom framgår av det föregående, värdesäkring endast av sådana livräntor som utges på grund av ansvarsförsäkring. Såväl skadeståndskommittén som föredragande statsrådet har funnit att det inte är möjligt att i lag ålägga skadeståndsskyldiga, som nu själva direkt utger livränta till skadelidande, att också utge värdesäkringstillägg. Den kategori av sådana skadeståndsskyldiga som särskilt tilldrar sig intresse är kommuner eller företagare som uppträder som självförsäkrare, dvs. rättssubjekt som med hänsyn till riskutjämningen inom den egna verksamheten har funnit det förenligt med sina ekonomiska intressen att inte teckna försäkring. Såvitt gäller livräntor som utges av kommun anser sig föredragande statsrådet i likhet med kommittén kunna utgå från att *kommunen frivilligt* åtar sig att värdesäkra livräntorna efter de grunder som enligt den nya lagstiftningen avses gälla för de äldre ansvarslivräntorna. Statsrådet förklarar sig vidare inte hysa något tvivel om att sådana större företag som uppträder som självförsäkrare kommer att göra motsvarande utfästelser. För övriga fall anser statsrådet det inte uteslutet att frågan i viss omfattning kan få sin lösning efter förhandlingar mellan arbetsmarknadens parter.

I motionen 1973: 1586 framhålls att den föreslagna frivilliga ordningen inte är helt tillfredsställande, eftersom den inte ger någon garanti för att samtliga livräntebetalare följer reglerna om värdesäkring av äldre skadeståndslivräntor. Motionärerna yrkar därför att riksdagen skall besluta ålägga även juridiska personer, som uppträder som självförsäkrare och därför saknar ansvarsförsäkring, att värdesäkra skadeståndslivräntor efter de grunder som enligt den föreslagna lagen avses gälla för de äldre skadeståndslivräntorna.

Utskottet vill för sin del understryka det angelägna i att den föreslagna värdesäkringsreformen kommer så många livräntetagare som möjligt till godo. Enligt utskottets mening är det därför värdefullt att genom förslaget till lag om tillägg till vissa ansvarslivräntor även sådana äldre livräntor, som utges på grund av ansvarsförsäkring, får ett inflationsskydd motsvarande det som trafiklivräntorna redan har. Förslaget innebär emellertid att en generell lösning av inflationsskyddet, när det gäller äldre livräntor, inte kunnat åstadkommas.

Utskottet biträder skadeståndskommitténs och motionärernas åsikt att den skadelidande inte i princip bör försättas i sämre situation därför att den skadeståndsskyldige saknar ansvarsförsäkring, t. ex. därför att han uppträder som självförsäkrare, än om försäkring tecknats i sedvanlig ordning. Från denna synpunkt är det angeläget att alla skadeståndslivräntor värdesäkras. Såsom framhålls i propositionen är det emel-

Iertid inte tänkbart att lägga kostnaderna för värdesäkring av sådana äldre livräntor, som inte utgår ur ansvarsförsäkring, på ansvarsförsäkringskollektivet. Om reformen utvidgades till att omfatta även sådana livräntor, skulle det därför bli nödvändigt att lägga hela värdesäkringskostnaden på den skadeståndsskyldige. I vart fall, när den skadeståndsskyldige är en enskild fysisk person, skulle detta kunna bli mycket betungande och stundom rent obilligt. Så kan t. ex. en skadeståndsskyldig, som för många år sedan ålagts att utge livränta, nu befinna sig i betydligt sämre ekonomiska omständigheter än den skadelidande. Har den skadeståndsskyldige avlidit och dödsboet efter honom skiftats torde det vidare i regel inte finnas några medel som kan disponeras för värdesäkringstillägg. Enligt utskottets mening är det under nu angivna förhållanden inte möjligt att utsträcka värdesäkringsreformen till de fall där den skadeståndsskyldige är en enskild fysisk person som själv utger livräntan.

Fråga uppkommer då om värdesäkringsreformen kan, såsom motionärerna yrkar, utsträckas till åtminstone sådana livräntebetalare som är juridiska personer och som uppträtt som s. k. självförsäkrare. Onekligen kan med visst fog hävdas att den som föredragit självförsäkring framför att teckna en ansvarsförsäkring tagit en risk och att denna risktagning inte bör drabba den skadelidande. Vid remissbehandlingen av kommitténs förslag har också från LO:s och TCO:s sida med skärpa framhållits att även livräntor som utges av självförsäkrare bör värdesäkras.

Varken kommitténs betänkande eller propositionen innehåller någon kartläggning av de livräntor som utges direkt av självförsäkrare. Utskottet har därför inte kunnat bilda sig någon uppfattning om i vilken utsträckning sådan livränta förekommer. Det bör vidare beaktas att orsaken till att en företagare saknar ansvarsförsäkring inte enbart torde vara att han uppträtt som självförsäkrare. Att kunna skilja de fall där han uppträtt som självförsäkrare från övriga fall synes ogörligt. I sammanhanget bör heller inte bortses från att även små företag kan drivas i bolagsform. För dessa skulle i vissa fall en retroaktiv förhöjning av utgående skadeståndslivränta kunna vara lika betungande som för en enskild fysisk person. Mot bakgrund av det anförda finner utskottet såväl lagtekniska som andra skäl tala mot att i varje fall f. n. utsträcka värdesäkringsreformen till ytterligare kategorier av äldre ansvarslivräntor. I stället får man i avsaknad av lagstiftning lita till att de skadeståndsskyldiga frivilligt åtar sig att värdesäkra livräntorna efter de grunder som enligt den nya lagstiftningen avses gälla för de äldre ansvarslivräntorna. Såvitt gäller livräntor som utges av kommun räknar utskottet i likhet med föredragande statsrådet med att kommunen kommer att göra sådant åtagande. Utskottet räknar även med att kommunförbundet kommer att utfärda en rekommendation i sådant hänseende till kommunerna. När det gäller övriga självförsäkrare hyser utskottet

dock större tvivel än statsrådet om att motsvarande åtaganden kommer att göras. Utskottet finner det vidare tvivelaktigt i vilken mån frågan kan få sin lösning efter förhandlingar mellan arbetsmarknadens parter. Frågan kompliceras nämligen av att livräntetagarna ofta tvingats lämna yrkeslivet och därför inte längre är fackligt organiserade. Utskottet anser sig emellertid kunna utgå från att företagarnas intresseorganisationer är beredda att genom rekommendationer stimulera sina medlemmar att frivilligt medverka till att de skadelidande får ett tillfredsställande inflationsskydd.

Mot bakgrund av det anförda finner utskottet det angeläget att frågan även i fortsättningen följs med uppmärksamhet från Kungl. Maj:ts sida och att den, om det visar sig att frivilliga åtaganden inte kan komma till stånd, blir föremål för förnyade överväganden. Vad utskottet nu anför bör ges Kungl. Maj:t till känna.

Övriga lagförslag föranleder inga särskilda uttalanden från utskottets sida.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen med bifall till propositionen 1973: 14 för sin del antar de till propositionen fogade lagförslagen,
2. att riksdagen i anledning av propositionen och motionen 1973: 1586 som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet ovan anför beträffande äldre skadeståndslivräntor som utges direkt av de skadeståndsskyldiga själva.

Stockholm den 22 mars 1973

På lagutskottets vägnar

DANIEL WIKLUND

Närvarande: herrar Wiklund i Stockholm (fp), Svedberg (s), Svanström (c), fröken Anderson i Lerum (s), herrar Hammarberg (s), Börjesson i Falköping (c), fru Åsbrink (s), fru Lundblad (s), fru Jonäng (c), herrar Andersson i Södertälje (s), Winberg (m), Israelsson (vpk), Adolfsson (m), fru Swartz (fp) och fru Nilsson i Sunne (s).

